

Raija Julkunen: Uuden työn paradoksit: keskusteluja 2000-luvun työprosesseista.

Tampere: Vastapaino 2008, 334 s.

Merja Kauhanen
 Tutkimuskoordinaattori
 Palkansaajien tutkimuslaitos
 merja.kauhanen@labour.fi

Pitkän uran työelämän tutkimuksen parissa tehneen akatemitutkija Raija Julkusen keväällä ilmestyneen kirjan aiheena on 2000-luvun työ(elämä) ja sen murros pitkälle kehittyneissä maissa, erityisesti Suomessa. Julkunen etsii tulkintaa paradoksille, miksi työelämän laadun koetaan huonontuneen, vaikka tietoyhteiskunnan ja uusien työn organisoitumuotojen myötä sen olisi pitänyt päinvastoin parantua: "Miksi kaikki tämä puhe työn huonontumisesta, stressistä ja uupumuksesta aikana, jolloin jälkiteollisen palvelu- ja tietoyhteiskunnan piti poistaa ikävät ja raskaat työt, haudata luokkaristiriidat ja luoda työelämä, jossa kaikki voivat toteuttaa ja kehittää itseään ja työyhteisöjään ja työn piti muuttua vieraasta ja vieraantuneesta omaksi."

Julkunen ottaa analyysinsä lähtökohdaksi työprosessiteorian¹, johon hän yhdistelee muita aineksia ja empiirisiä tuloksia. Kirjan eri luvuissa käsitellään mm. suojattua työtä ja työn kollektiivisten suojien haurastumista, jälkifordismia ja joustavuuden eri muotoja, työn subjektivoitumista, subjektivoituvan työn kontrollia, työelämän laatua, työstressiä, uupumusta

ja masennusta. Kirjan viimeisessä luvussa nostetaan esille työn arvostuksen ja arvokkuuden teemat. Teos tarjoaa lukijalle kattavan yhteenvedon ja monitasoisen analyysin aiheeseen liittyvästä yhteiskuntatieteellisestä (pääosin sosiologisesta) tutkimuksesta ja keskustelusta.

Kirjan keskeiseen kysymykseen työelämän huonontumisesta Julkunen ei tarjoa yksiselitteistä vastausta. Sen sijaan hän esittää useita eri näkökulmia työelämässä kasvavassa määrin koettuihin negatiivisiin tuntemuksiin: työn kollektiivisten suojien haurastumisen, joustokapitalismin epävarmuuden, työn subjektivoitumisen ja sen asettamat vaatimukset, työprosessin kontrollin ja työn haltuunoton henkilöön tunkeutuvat muodot, keskiluokaisen työn kasvavat vaatimukset ja uustayloristisen kontrollin, työn uusien organisaatioperiaatteiden ja työelämän laadun kahdet kasvot (parantumisen, koventuminen) sekä työstressi- ja työuupumussubjektiudet (eli mahdollisuuden käsittää itsensä stressin ja työuupumuksen uhriksi). Näistä tulkinnoista hän nostaa ylitse muiden työn subjektivoitumisen eli sen olennaisen riippuvuuden tekijänsä subjektiviteetista sekä subjektivoituu työhön nykyään kohdistuvat moninaiset kontrollin muodot (mm. normatiivinen, markkina-, byrokraattinen ja tekninen kontrolli).

Julkunen ei itse halua puhua työn muutoksesta työelämän huonontumisenä, eikä tätä tue myöskään kirjassa läpikäyty Suomea koskeva empiirinen tutkimus työelämän laadusta, joka viittaa monensuuntaiseen kehitykseen. Tulosten mukaan työelämässä on tapahtunut sekä myönteistä että kielteistä kehitystä, ts. muutoksella on kahdet kasvot eikä kehitys ole kohdistunut kaikkiin työntekijäryhmiin samalla tavalla. Kirjan loppupuolella Julkunen nostaa esille myös mielenkiintoisen tulkinnan ongelman ytimestä, so. siitä, mikä työelämää oikein vaivaa. Se on tunnustusvaje eli se, miten hyvin kokee suoriutuvansa työstään. "Kilpailun ja vertailun kulttuurissa on vaikea tietää, mikä on riittävästi, ja saada sellaista tunnusta, joka todistaisi oman riittävyyden." Riittämättömyyden tunne synnyttää kielteisiä kokemuksia.

Viime vuosina on ilmestynyt useita työelämän nykytilaa ja sen muutosta käsitteleviä kirjoja (esim. Kasvio ja Tjäder 2007; Siltala 2004). Aihepiiri on erittäin tärkeä. Julkusen kirja täydentää ansiokkaasti monitasoisella analyysillaan ja tulkinnallaan aiempaa aiheesta ilmestynyttä kirjallisuutta. Se nostaa pohdinnan aiheeksi monia tärkeitä kysymyksiä. Kirjaa voi lämpimästi suositella kaikille työelämän tutkijoille. ■

KIRJALLISUUS

Kasvio, A. & Tjäder, J. (toim.) (2007), Työmurroksessa, Helsinki: Työterveyslaitos.
 Siltala, J. (2004), Työelämän huonontumisen lyhyt historia, Helsinki: Otava.

¹ Työprosessiteoria on 1970-luvulla syntynyt kriittinen suuntaus, joka pyrki ymmärtämään työhön kohdistuvaa kontrollia ja työn alistamista pääoman kasautumisprosesseille.